

Sekretarz Stanu

DLPK-IV.4671.3.2020

Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Przewodniczący
Komisji Ustawodawczej
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Przewodniczący,

odpowiadając na pismo z dnia 3 kwietnia 2020 r., znak BPS.DKS.KU.0401.8.2020, dotyczące prośby o opinię o projekcie ustawy o zmianie ustawy – Prawo o notariacie (druk senacki nr 75), uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o notariacie (druk senacki nr 75) zakłada nowelizację ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 540, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”, przede wszystkim w odniesieniu do postępowania dyscyplinarnego notariuszy oraz wprowadzenia obowiązku utrwalania przez notariuszy przebiegu czynności notarialnych za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk.

W trafnej ocenie projektodawcy potrzeba wprowadzenia proponowanych zmian wynika z konieczności zapewnienia pełniejszej realizacji zasady bezpieczeństwa obrotu prawnego oraz skuteczniejszego postępowania dyscyplinarnego poprzez wydłużenie terminu przedawnienia deliktu dyscyplinarnego, doprecyzowania regulacji w zakresie kosztów postępowania dyscyplinarnego i instytucji zawieszenia notariusza w czynnościach zawodowych. Jako trafną należy uznać także propozycję doprecyzowania obowiązków notariusza związanych z zabezpieczeniem praw i interesów uczestników czynności notarialnej.

1. Projektowane przepisy dotyczące zmian w postępowaniu dyscyplinarnym w zakresie wydłużenia do 8 lat terminu przedawnienia deliktu dyscyplinarnego w przypadku

wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (projektowany art. 52 § 1 ustawy), doprecyzowania regulacji w zakresie kosztów postępowania dyscyplinarnego (projektowany art. 67 ustawy), a także, co do zasady, instytucji zawieszenia w czynnościach zawodowych w toku postępowania dyscyplinarnego (projektowany art. 68 § 1 i 2 ustawy), zasługują na pełną aprobatę.

Realne wydłużenie okresu, w którym możliwe będzie przeprowadzenie postępowania dyscyplinarnego, zwiększy pewność realizacji celów tego postępowania. Jak bowiem pokazuje praktyka, 5-letni okres przedawnienia deliktu dyscyplinarnego jest zbyt krótki i uniemożliwia niejednokrotnie przeprowadzenie – od momentu uzyskania informacji o podejrzeniu popełnienia tego deliktu – w pełnym zakresie postępowania dyscyplinarnego, tj. zarówno czynności wyjaśniających, postępowania przed sądem dyscyplinarnym, a także przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym i Sądem Najwyższym.

Pozytywnie należy także ocenić projektowane doprecyzowanie zasad ponoszenia kosztów postępowania dyscyplinarnego. Obecne brzmienie art. 67 ustawy wywoływało bowiem istotne wątpliwości w praktyce, zwłaszcza co do tego, czy regulacja tej kwestii ma charakter kompleksowy i czy organy samorządu notarialnego wykładają koszty tego postępowania tymczasowo, czy też ponoszą je ostatecznie, w każdym innym przypadku niż ukaranie obwinionego. Powierzenie samorządowi notarialnemu sądownictwa dyscyplinarnego powinno wiązać się także z powierzeniem mu – co do zasady – obowiązku finansowania tego sądownictwa. Projektowane określenie zasad ponoszenia kosztów postępowania dyscyplinarnego wykluczać będzie możliwość obciążenia tymi kosztami innych podmiotów, które nie są stronami postępowania dyscyplinarnego, lecz są uprawnione do dokonywania określonych czynności procesowych, w tym złożenia odwołania od orzeczenia sądu pierwszej instancji (np. Ministra Sprawiedliwości).

Za pożądaną należy również uznać ideę zmian w zakresie regulacji dotyczących orzekania przez sąd dyscyplinarny w przedmiocie zawieszenia w czynnościach zawodowych notariusza. Powinno to dotyczyć zwłaszcza najbardziej bulwersujących przypadków, które zdolne są zachwiać zaufaniem do notariusza.

Jednoznaczne wskazanie możliwości orzekania w tej sprawie przez sąd dyscyplinarny zarówno z urzędu, jak i na wniosek określonych podmiotów, tj. rzecznika dyscyplinarnego, rady właściwej izby notarialnej oraz Ministra Sprawiedliwości jest rozwiązaniem słusznym i celowym. Analogicznie należy ocenić propozycję wyraźnego rozszerzenia możliwości zaskarżenia postanowienia sądu dyscyplinarnego.

2. Przewidziane w projektowanej ustawie utrwalanie przebiegu czynności notarialnych za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk (dodawany art. 79a) jest nowym rozwiązaniem dotyczącym notariuszy. Podobne regulacje dotychczas wprowadzono w stosunku do komorników sądowych, jako funkcjonariuszy publicznych. Notariusz, zgodnie z Prawem o notariacie, działa jako osoba zaufania publicznego i korzysta z ochrony przysługującej funkcjonariuszom publicznym (art. 2 § 1 ustawy), jednak na gruncie kodeksu karnego zaliczony został wprost do funkcjonariuszy publicznych, obok sędziego i wspomnianego wyżej komornika (art. 115 § 13 pkt 3 k.k.).

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że notariusze już dzisiaj dokonują określonych czynności z zakresu ochrony prawnej (jeszcze do niedawna zastrzeżonych dla sądu) sporządzając akty poświadczenia dziedziczenia, co otwiera pole do właściwej, bezpiecznej i pewnej formy dokumentowania czynności notarialnych. Warto w tym kontekście zwrócić uwagę na doświadczenia wynikające z pracy biur parlamentarzystów, rzeczników konsumentów, instytucji takich jak Rzecznik Finansowy, Rzecznik Praw Obywatelskich, czy chociażby z prac Parlamentarnego Zespołu ds. Zwalczania Przesłępstw Gospodarczych i Lichwy, że najwięcej krzywd stron aktów notarialnych wiązało się dotąd z zawieraniem umów przewłaszczenia na zabezpieczenie, w wyniku których niejednokrotnie dochodziło do utraty własności nieruchomości przez osoby, które zaciągały pożyczki często na niewielkie kwoty, jednak podlegające zwrotowi wraz z horrendalnie wysokimi odsetkami. Dochodziło także do sytuacji, w których przewłaszczający na zabezpieczenie nieruchomość zaniżał za namową drugiej strony umowy wartość otrzymanego świadczenia (wysokość sumy pieniężnej), zaś sam zobowiązywał się w zamian za powrotne przeniesienie własności do zapłaty kwoty wyższej niż ta, której otrzymanie potwierdzał w akcie (choć było to niezgodne z prawdą). Co prawda, według sprawozdań będących w posiadaniu Ministerstwa liczba sporządzonych przez notariuszy umów przewłaszczenia nieruchomości na zabezpieczenie, w porównaniu z poprzednimi latami zmniejszyła się, to jednak jest to wciąż liczba bardzo duża. W 2018 roku było to 579 umów. Do niedawna liczby te były jeszcze wyższe i wyniosły: w 2013 r. – 1.368, w 2014 r. – 1.374, w 2015 r. – 1.410, w 2016 r. – 1.169, w 2017 r. – 919. Potrzeba utrwalania m.in. tych czynności wynika z towarzyszącego im ryzyka utraty przez właściciela nieruchomości, zazwyczaj mieszkania, będącego często jego jedynym dachem nad głową i dorobkiem całego życia.

Podobnie należy jednak traktować także inne bardzo ważne życiowo czynności, przykładowo umowy o dożywocie dotyczące nieruchomości, czy czynności związane z poddaniem się egzekucji, które powinny być dokumentowane w sposób możliwie

najpełniejszy i technicznie zaawansowany - czemu odpowiada koncepcja utrwalania obrazu i dźwięku. Rzeczą dalszych prac nad projektem powinno być zaś opracowanie katalogu czynności podlegających szczególnemu trybowi utrwalania (względnie katalogu wyłączeń).

Ponieważ w praktyce notarialnej problemem może być określenie momentu rozpoczęcia nagrywania, dlatego należy przyjąć, że powinien być on związany z pouczeniem stron czynności o rozpoczęciu nagrywania. Istotne, by oddać właściwie m.in. reakcje uczestników czynności notarialnej i zachowanie samego notariusza. Takie nagranie najpełniej odzwierciedli intencje stron czynności notarialnej. Jednocześnie dodać można w kwestii udostępnienia nagrania, że w obowiązującym porządku prawnym istnieją już przykłady rozstrzygnięć pozwalających na właściwą ochronę powstałych w ten sposób zapisów obrazu i dźwięku (por. art. 809¹ § 5 k.p.c.). W projekcie przewidziano, że uczestnicy powinni mieć także możliwość otrzymania na swój wniosek nośnika z nagraniem czynności notarialnej jako załącznika do wypisu aktu notarialnego. W tej sytuacji przedmiotem dalszej refleksji powinno być zabezpieczenie tego rodzaju załącznika, a notariusz powinien pouczyć o poufności nagrania uczestników. Rozwiązaniem, na którym można byłoby się też wzorować jest to obowiązujące w postępowaniu cywilnym, które przewiduje, że jeżeli posiedzenie odbyło się przy drzwiach zamkniętych strony i uczestnicy postępowania mają prawo do otrzymania z akt sprawy jedynie zapisu dźwięku (art. 9 § 3 k.p.c.).

Można jedynie odnotować, że rozważenia i ewentualnej korekty wymagać może zawarta w projektowanym art. 79 a § 4 delegacja ustawowa dla Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia określającego: rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania obrazu i dźwięku, sposób sporządzania zapisów obrazu i dźwięku, jak również sposób udostępniania oraz przechowywania takich zapisów. Podobny zabieg legislacyjny zastosowano wprawdzie w art. 809¹ § 6 k.p.c., jednakże w praktyce może okazać się, że określenie w rozporządzeniu rodzaju urządzeń, przy zastosowaniu wskazanej w pkt 2 projektowanej regulacji wytycznej „potrzeby zapewnienia jednolitości stosowanych urządzeń” może stwarzać ryzyko, że wydawane rozporządzenie nie będzie neutralne technicznie.

3. Odnosząc się do problematyki czuwania notariusza nad należyтым zabezpieczeniem praw i słusnych interesów stron oraz innych osób, dla których czynność ta ma powodować skutki prawne, wydaje się, że obowiązujący obecnie art. 80 § 2 ustawy, zawierając normę o charakterze ogólnym, wymaga jednak, na co wskazuje projekt uzupełnienia o nowe obowiązki o charakterze szczególnym. Można jedynie odnotować, że propozycja uzupełnienia

tego przepisu o nową treść normatywną powinna trafić do nowej jednostki redakcyjnej. Celowym będzie też rozważenie uzupełnienia tego rozwiązania o przepis przejściowy, określający czy przepis ten, statuujący nowe obowiązki notariusza, ma zastosowanie również do sytuacji, w których strony spełniły świadczenie lub powołują się na spełnienie świadczenia przed wejściem w życie ustawy.

4. Zaproponowany w projekcie 3-miesięczny okres *vacatio legis* dotyczący również upoważnienie dla Ministra Sprawiedliwości do określenia, w drodze rozporządzenia, m.in. rodzajów urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania obrazu i dźwięku. Wykonanie tego obowiązku, przy uwzględnieniu doświadczeń związanych z nagrywaniem czynności komorniczych (por. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 grudnia 2018 r. w sprawie zapisu obrazu i dźwięku z przebiegu czynności komornika sądowego, Dz. U. z 2018 r., poz. 2449), nie powinno stwarzać trudności.

Konkludując, opiniowany projekt ustawy, z uwzględnieniem powyższych spostrzeżeń o charakterze technicznym i legislacyjnym, zasługuje na aprobatę.

Z poważaniem,
z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości
z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Marcin Warchał
podpisano elektronicznie/
SECRETARY GENERAL

Do wiadomości:

Pan Łukasz Schreiber, Minister – Członek Rady Ministrów (dot. pisma z dnia 4 marca 2020 r., znak DDSP.WPP.4823.9.9.2020 ML).

